

.....

.....

.....

.....

HOE VOORKOM JE EEN BURN-OUT?

In dit artikel ontdek je zeven praktische en wetenschappelijk onderbouwde manieren om een burn-out te helpen voorkomen.

Inhoud

Overzicht van zeven belangrijke aandachtspunten.....	3
Wat is een burn-out?	4
1. Stel grenzen en bewaak ze.....	4
2. Plan regelmatig hersteltijd in	4
3. Beweeg regelmatig.....	5
4. Praat over je gevoelens	5
5. Herken stresssignalen op tijd.....	6
6. Streef naar realistische doelen	6
7. Creëer een gezonde werk-privébalans	7
Conclusie	8

Overzicht van zeven belangrijke aandachtspunten

1. **Stel grenzen en bewaak ze**
Leer 'nee' zeggen zonder schuldgevoel. Overbelasting begint vaak wanneer je structureel over je eigen grenzen heen gaat.
2. **Plan regelmatig hersteltijd in**
Neem bewust pauzes tijdens de werkdag, plan voldoende vrije tijd en besteed aandacht aan een gezond slaapritme.
3. **Beweeg regelmatig**
Wandelen, fietsen en sporten ondersteunen zowel de lichamelijke als de mentale gezondheid.
4. **Praat over je gevoelens**
Deel zorgen en spanningen met een vriend, familielid, collega, leidinggevende of professionele hulpverlener.
5. **Herken stresssignalen op tijd**
Neem lichamelijke, emotionele en gedragsmatige signalen serieus. Het langdurig negeren van klachten kan ervoor zorgen dat overbelasting steeds verder toeneemt.
6. **Streef naar realistische doelen**
Stel haalbare verwachtingen, wees mild voor jezelf en accepteer dat niet iedere taak perfect hoeft te worden uitgevoerd.
7. **Creëer een gezonde werk-privébalans**
Voorkom dat werk je privéleven structureel overschaduw. Beperk werkgerelateerde bereikbaarheid buiten werktijd en zorg voor voldoende ruimte voor ontspanning, sociale contacten en persoonlijke activiteiten.

Wat is een burn-out?

Een burn-out ontstaat doorgaans niet door één drukke week of een tijdelijk stressvolle periode. Het gaat meestal om een langdurig proces waarbij iemand onvoldoende kan herstellen van aanhoudende werkgerelateerde stress. De Wereldgezondheidsorganisatie omschrijft burn-out als een beroepsgebonden verschijnsel dat voortkomt uit chronische werkstress die niet succesvol is aangepakt. Kenmerkend zijn ernstige uitputting, een toenemende mentale afstand tot het werk of cynische gevoelens en een verminderd gevoel van professionele effectiviteit (World Health Organization, 2019).

Het voorkomen van een burn-out vraagt daarom om meer dan alleen persoonlijke ontspanning. Zowel persoonlijke gewoonten als de inrichting van het werk spelen een rol. Onderzoek laat zien dat interventies die individuele ondersteuning combineren met organisatorische veranderingen, zoals het aanpassen van de werkdruk, vaak effectiever zijn dan maatregelen die uitsluitend op het individu zijn gericht (Bes et al., 2023).

1. Stel grenzen en bewaak ze

Gezonde grenzen maken duidelijk hoeveel werk, verantwoordelijkheid en bereikbaarheid iemand op een duurzame manier aankan. Wie regelmatig extra taken accepteert terwijl daar eigenlijk geen tijd of energie voor is, loopt het risico dat tijdelijke druk verandert in structurele overbelasting.

Grenzen stellen begint met het herkennen van de eigen belastbaarheid. Dat betekent bijvoorbeeld dat je aangeeft wanneer een deadline niet haalbaar is, wanneer je takenpakket te groot wordt of wanneer aanvullende werkzaamheden ten koste gaan van noodzakelijke rust. 'Nee' zeggen hoeft daarbij niet afwijzend te zijn. Een professionele reactie kan ook bestaan uit het bespreken van prioriteiten: welke taak moet als eerste worden uitgevoerd en welke werkzaamheden kunnen worden uitgesteld of overgedragen?

Het bewaken van grenzen is niet uitsluitend de verantwoordelijkheid van de werknemer. Werkgevers en leidinggevendenden hebben eveneens een belangrijke rol. Een meta-analyse naar organisatorische interventies laat zien dat maatregelen die gericht zijn op werkdruk en actieve betrokkenheid van werknemers kunnen bijdragen aan het verminderen van uitputting (Bes et al., 2023).

2. Plan regelmatig hersteltijd in

Herstel is geen luxe, maar een noodzakelijke voorwaarde om langdurig gezond te kunnen functioneren. Tijdens rustmomenten krijgt het lichaam de gelegenheid om opgebouwde spanning te verminderen. Ook mentaal herstel is belangrijk: iemand moet zich tijdelijk kunnen losmaken van werkgerelateerde problemen en verantwoordelijkheden.

Plan daarom gedurende de dag korte pauzes waarin je daadwerkelijk afstand neemt van je werkzaamheden. Loop even naar buiten, eet niet achter het beeldscherm en wissel intensieve

taken af met minder belastende activiteiten. Daarnaast zijn voldoende vrije avonden, weekenden en vakantiedagen belangrijk.

Slaap vormt een essentieel onderdeel van het herstelproces. Een vast slaapritme, een rustige slaapomgeving en het beperken van werk en beeldschermgebruik vlak voor het slapengaan kunnen de slaap ondersteunen. Een systematische review en meta-analyse naar slaapinterventies op het werk laat zien dat gerichte interventies, waaronder cognitieve gedragstherapie bij slapeloosheid, slaapproblemen bij werknemers kunnen verminderen (Vega-Escano et al., 2020).

Mentale afstand nemen van het werk is eveneens belangrijk. Onderzoek naar zogenoemde psychologische detachement toont aan dat het vermogen om buiten werktijd niet voortdurend met werk bezig te zijn, samenhangt met gezondheid, welzijn en duurzaam functioneren (Agolli & Holtz, 2023).

3. Beweeg regelmatig

Regelmatische lichaamsbeweging kan helpen om spanning te verminderen, de stemming te ondersteunen en de slaapkwaliteit te verbeteren. Beweging hoeft niet altijd intensief te zijn. Dagelijks wandelen, fietsen naar het werk, tuinieren of enkele keren per week sporten kan al bijdragen aan een actievere leefstijl.

Het is vooral belangrijk om een vorm van beweging te kiezen die haalbaar en plezierig is. Wanneer sporten als een extra verplichting wordt ervaren, kan het juist aanvullende druk veroorzaken. Begin daarom klein. Denk aan een wandeling tijdens de lunchpauze, vaker de trap nemen of een vaste sportafpraak met iemand uit je omgeving.

Een systematische review onder geneeskundestudenten vond een verband tussen meer lichamelijke activiteit, minder burn-outklachten en een betere kwaliteit van leven. De onderzoekers benadrukken daarbij dat meer onderzoek nodig is om vast te stellen welke intensiteit en frequentie voor verschillende groepen het meest effectief zijn (Taylor et al., 2022).

Beweging moet daarom niet worden gezien als een volledige oplossing voor een ongezonde werksituatie. Sporten kan de negatieve gevolgen van een structureel te hoge werkdruk niet onbeperkt compenseren. Het is één onderdeel van een bredere preventieve aanpak.

4. Praat over je gevoelens

Langdurige stress gaat vaak gepaard met piekeren, schaamte of het gevoel dat je tekortschiet. Hierdoor kunnen mensen hun problemen voor zichzelf houden en pas hulp zoeken wanneer de klachten ernstig zijn geworden. Praten kan helpen om gedachten te ordenen, situaties te relativeren en concrete oplossingen te vinden.

Bespreek spanningen met iemand bij wie je je veilig voelt. Dat kan een partner, vriend, familielid of collega zijn. Wanneer de oorzaak voornamelijk op het werk ligt, kan een gesprek met een leidinggevende, vertrouwenspersoon, bedrijfsarts of personeelsadviseur nodig zijn. Probeer

tijdens zo'n gesprek niet alleen te vertellen dat je stress ervaart, maar ook waardoor de spanning ontstaat en welke verandering nodig is.

Sociale steun kan bescherming bieden tegen emotionele uitputting. Een systematische literatuurstudie onder verpleegkundigen laat zien dat steun van collega's, leidinggevend en de persoonlijke omgeving een belangrijke beschermende factor kan zijn bij burn-outklachten (Velando-Soriano et al., 2020).

Wanneer klachten aanhouden, toenemen of het dagelijks functioneren beïnvloeden, is het verstandig professionele hulp te zoeken. Een huisarts, bedrijfsarts of psycholoog kan helpen om de klachten te beoordelen en passende ondersteuning te organiseren.

5. Herken stresssignalen op tijd

Een burn-out ontstaat meestal geleidelijk. De eerste signalen worden daardoor gemakkelijk toegeschreven aan een drukke periode, slecht slapen of tijdelijke vermoeidheid. Juist vroegtijdige herkenning maakt het mogelijk om bij te sturen voordat de klachten ernstiger worden.

Mogelijke signalen zijn onder andere aanhoudende vermoeidheid, concentratieproblemen, prikkelbaarheid, slecht slapen, hoofdpijn, spierpijn, vergeetachtigheid en moeite met ontspannen. Ook emotionele afstand, minder motivatie, cynisme en het gevoel dat normale taken steeds meer inspanning kosten, kunnen waarschuwingssignalen zijn.

Het is belangrijk om niet naar één los symptoom te kijken, maar naar veranderingen die gedurende langere tijd aanwezig zijn. Vraag jezelf regelmatig af:

- Herstel ik nog voldoende na een vrije avond of een weekend?
- Kan ik buiten werktijd mijn gedachten losmaken van het werk?
- Ervaar ik nog plezier en betrokkenheid?
- Ben ik prikkelbaarder of vermoeider dan normaal?
- Kost het mij steeds meer moeite om gewone taken uit te voeren?

Een systematische review van prospectieve onderzoeken laat zien dat burn-out samenhangt met uiteenlopende lichamelijke, psychologische en beroepsmatige gevolgen. De onderzoekers benadrukken daarom het belang van preventie en vroegtijdige signalering op de werkplek (Salvagioni et al., 2017).

6. Streef naar realistische doelen

Ambitie en zorgvuldigheid zijn op zichzelf positieve eigenschappen. Ze worden problematisch wanneer iemand alleen tevreden kan zijn met een foutloos resultaat, voortdurend bang is om tekort te schieten of zijn eigen prestaties structureel onvoldoende vindt.

Maak grote doelen daarom kleiner en concreter. Bepaal vooraf wanneer een taak goed genoeg is en hoeveel tijd je eraan wilt besteden. Maak daarnaast onderscheid tussen taken die maximale nauwkeurigheid vereisen en werkzaamheden waarbij een degelijk resultaat voldoende is.

Wees ook realistisch over de hoeveelheid invloed die je hebt. Niet iedere vertraging, fout of tegenvaller kan worden voorkomen. Zelfcompassie betekent in dit verband niet dat je geen verantwoordelijkheid neemt, maar dat je jezelf beoordeelt met dezelfde redelijkheid die je waarschijnlijk ook tegenover een collega zou tonen.

Onderzoek maakt onderscheid tussen gezond streven naar kwaliteit en perfectionistische zorgen, zoals angst voor fouten, voortdurende zelfkritiek en het gevoel nooit aan verwachtingen te voldoen. Vooral deze perfectionistische zorgen blijken duidelijk samen te hangen met burn-outklachten (Hill & Curran, 2016).

7. Creëer een gezonde werk-privébalans

Een gezonde werk-privébalans betekent niet dat werk en privéleven iedere dag exact evenveel tijd krijgen. Het betekent dat er op langere termijn voldoende ruimte overblijft voor herstel, relaties, beweging, hobby's en andere persoonlijke behoeften.

Digitale bereikbaarheid maakt het steeds moeilijker om de werkdag werkelijk af te sluiten. E-mails, berichten en meldingen kunnen ervoor zorgen dat iemand ook 's avonds of in het weekend mentaal met het werk verbonden blijft. Spreek daarom duidelijke bereikbaarheidsmomenten af. Zet werkmeldingen uit, verwijder zakelijke applicaties eventueel van een privételefoon en voorkom dat de eerste en laatste activiteit van de dag uit het controleren van werkberichten bestaat.

Plan ontspanning net zo bewust als werkafspraken. Sociale activiteiten, hobby's en rustmomenten komen anders gemakkelijk onderaan de prioriteitenlijst terecht. Beschouw deze activiteiten niet als tijd die overblijft nadat al het werk is afgerond, maar als noodzakelijke onderdelen van een gezonde weekstructuur.

Psychologisch afstand kunnen nemen van het werk wordt onder andere bevorderd door duidelijke grenzen, minder werkgerelateerde technologie buiten werktijd en activiteiten die de aandacht werkelijk van het werk afleiden (Agolli & Holtz, 2023).

Conclusie

Het voorkomen van een burn-out vraagt om tijdige en structurele aandacht voor zowel belasting als herstel. Grenzen stellen, voldoende rusten, regelmatig bewegen, gevoelens bespreken, stresssignalen herkennen, realistische verwachtingen hanteren en werk en privé van elkaar scheiden, kunnen het risico op langdurige uitputting helpen verkleinen.

Tegelijkertijd mag burn-outpreventie niet uitsluitend bij het individu worden neergelegd. Een hoge en langdurige werkdruk, onduidelijke verantwoordelijkheden, onvoldoende autonomie en een gebrek aan ondersteuning vragen om veranderingen binnen de organisatie. De meest veelbelovende aanpak combineert daarom persoonlijke strategieën met concrete verbeteringen in de werkomgeving (Bes et al., 2023).

Wie merkt dat vermoeidheid, slaapproblemen, somberheid, angst, concentratieproblemen of lichamelijke klachten blijven voortduren, doet er goed aan tijdig contact op te nemen met een huisarts of bedrijfsarts. Vroege ondersteuning kan helpen om verdere uitval en verergering van de klachten te voorkomen.

Literatuurlijst

- Agolli, A., & Holtz, B. C. (2023). Facilitating detachment from work: A systematic review, evidence-based recommendations, and guide for future research. *Journal of Occupational Health Psychology, 28*(3), 129–159.
- Bes, I., Shoman, Y., Al-Gobari, M., Rousson, V., & Guseva Canu, I. (2023). Organizational interventions and occupational burnout: A meta-analysis with focus on exhaustion. *International Archives of Occupational and Environmental Health, 96*, 1211–1223.
- Hill, A. P., & Curran, T. (2016). Multidimensional perfectionism and burnout: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review, 20*(3), 269–288.
- Salvagioni, D. A. J., Melanda, F. N., Mesas, A. E., González, A. D., Gabani, F. L., & Andrade, S. M. (2017). Physical, psychological and occupational consequences of job burnout: A systematic review of prospective studies. *PLOS ONE, 12*(10), e0185781.
- Taylor, C. E., Scott, E. J., & Owen, K. (2022). Physical activity, burnout and quality of life in medical students: A systematic review. *The Clinical Teacher, 19*(6), e13525.
- Vega-Escañó, J., Porcel-Gálvez, A. M., Diego-Cordero, R., Romero-Sánchez, J. M., Romero-Saldaña, M., & Barrientos-Trigo, S. (2020). Insomnia interventions in the workplace: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(17), 6401.
- Velando-Soriano, A., Ortega-Campos, E., Gómez-Urquiza, J. L., Ramírez-Baena, L., De La Fuente, E. I., & Cañadas-De La Fuente, G. A. (2020). Impact of social support in preventing burnout syndrome in nurses: A systematic review. *Japan Journal of Nursing Science, 17*(1), e12269.
- World Health Organization. (2019, 28 mei). *Burn-out an occupational phenomenon: International Classification of Diseases*.